

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМ. В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

#працюємо_для_перемоги

Формування української національної та громадянської ідентичності в закладах освіти

Київ, 2024

Національна ідентичність – ототожнення себе з національною спільнотою на основі стійкого емоційного зв'язку, що виникає у результаті сформованої системи уявлень щодо традицій, культури, мови, політики, а також прийняття групових норм і цінностей.

Головним ідентитетом національної ідентичності є національна свідомість. За змістом національна ідентичність – сфера ідей, цінностей і смислів культури, сприйнятих й артикульованих більшістю громадян країни.

Вона має власні засади в конструюванні індивідом своєї тотожності. Вибір національної ідентичності обумовлений політичними, економічними, соціальними й історичними чинниками, що робить її рухомою.

Національна ідентичність [Електронний ресурс] / О. І. Стегній // Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. – Режим доступу : <https://esu.com.ua/article-71062>, вільний. – Назва з екрана.

Громадянська ідентичність – ототожнення себе зі спільнотою громадян національно-державного утворення; феномен свідомого та активного громадянства, усвідомлення себе членом громадянського суспільства.

Громадянська ідентичність [Електронний ресурс] / О. С. Резнік // Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. – Режим доступу : <https://esu.com.ua/article-31975> , вільний. – Назва з екрана.

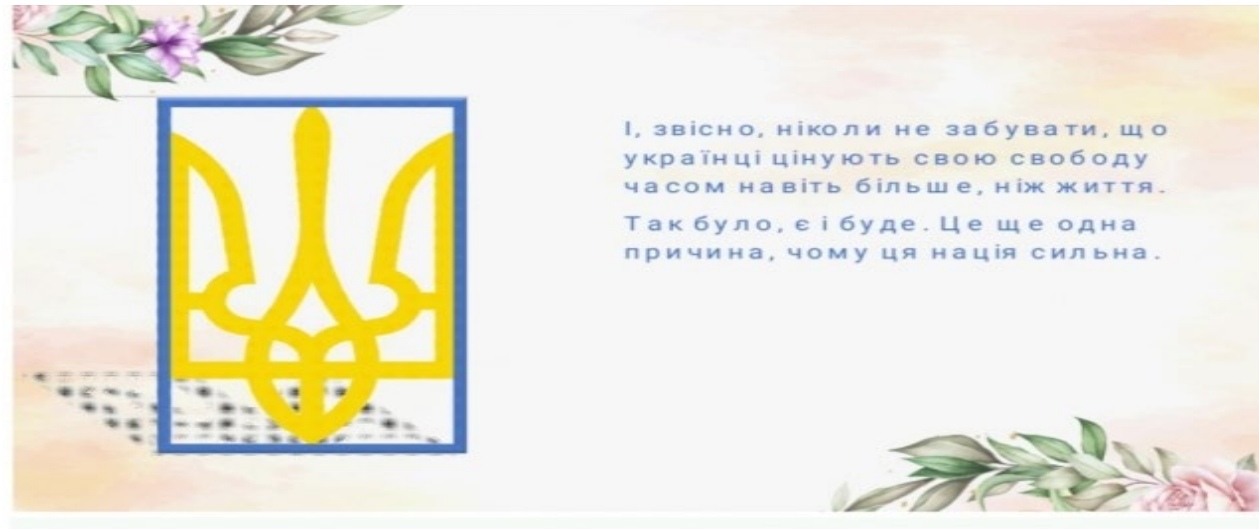
Коли в людини є народ, тоді вона уже людина.

Ліна Костенко

Ніяка у світі сила нас не зламає, бо нас коріння наше в землі тримає.

Григорій Дудка

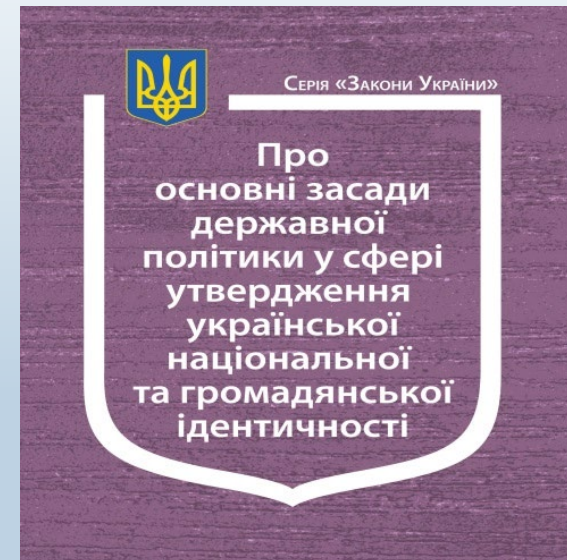
Джерело: <https://buki.com.ua/news/naikrashhi-citati-ukrayinskix-pismennikov/>

Джерело: <https://nubip.edu.ua/node/107960>

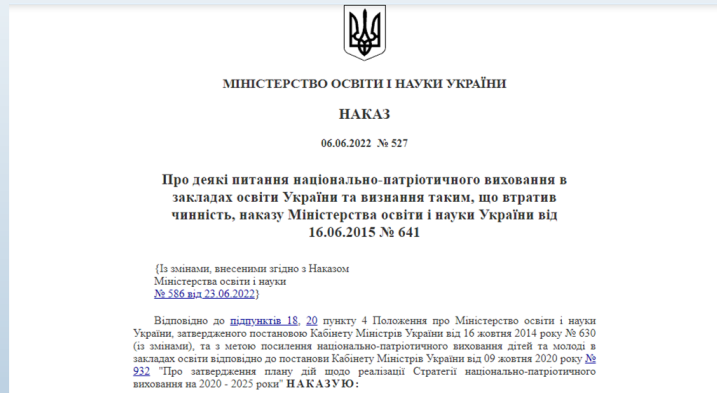
Нормативно-правова база

Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності [Електронний ресурс] : Закон України від 13.12.2022 р. № 2834-IX // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2022. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (дата звернення: 10.05.2024). – Назва з екрана.

Про освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 5 верес. 2017 р. № 2145-VIII : [редакція від 01.01.2023 р.] // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2023. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 05.03.2024). – Назва з екрана.

Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641 [Електронний ресурс] : наказ МОН України від 06.06.2022 р. № 527 // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2022. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text> (дата звернення: 10.05.2024). – Назва з екрана.

*Указ
Президента України*

Про Стратегію національно-патріотичного виховання

Стратегія національно-патріотичного виховання [Електронний ресурс] : затв. указом Президента України від 18 трав. 2019 р. № 286/2019 // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2019. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019> (дата звернення: 10.05.2024). – Назва з екрана.

**КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
ПОСТАНОВА**

від 9 жовтня 2020 р. № 932
Київ

**Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії
національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки**

Кабинет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити план дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки, що додається.
2. Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, обласним, Київській міській держадміністраціям:
 - забезпечити своєчасне виконання затвердженого пунктом 1 цієї постанови плану дій у межах відповідних бюджетних призначень;
 - подавати щороку до 10 вересня Міністерству молоді та спорту інформацію про стан виконання плану дій для її узагальнення та подання до 10 жовтня Кабінетові Міністрів України та Офісу Президента України.
3. Визнати такими, що втратили чинність:

Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки [Електронний ресурс] : постанова Кабінету Міністрів України від 9 жовт. 2020 р. № 932 // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2020 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.05.2024). – Назва з екрана.

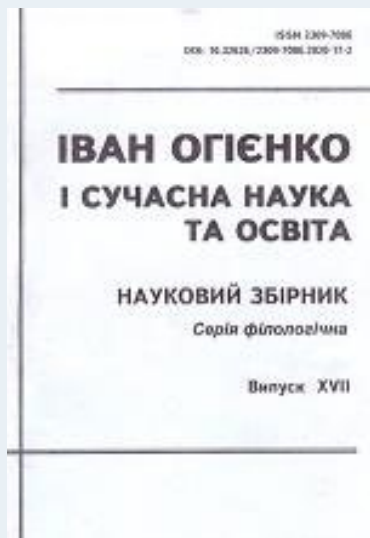
Національна та громадянська самоідентифікація

Остапенко, І. В. Стратегії та технології активізації самоідентифікування молоді : метод. посіб. / Ірина Віталіївна Остапенко ; [літ. ред. Т. А. Кузьменко] ; Ін-т соц. та політ. психології НАПН України. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. – 90 с. – Текст посібника представлено також в інтернеті: [https://lib.iitta.gov.ua/712404/1/Методичний посібник Остапенко.pdf](https://lib.iitta.gov.ua/712404/1/Методичний_посібник_Остапенко.pdf)

ЗМІСТ	
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. НАЦІОНАЛЬНА ТА ГРОМАДЯНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	5
1.1. Основні підходи до вивчення особливостей національної та громадянської ідентичності молоді	5
1.2. Методи та методики дослідження особливостей національної та громадянської ідентичності молоді	14
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА БАР'ЄРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ МОЛОДІ	35
2.1. Бар'єри національної та громадянської самоідентифікації молоді	35
2.2. Особливості прояву бар'єрів національної та громадянської самоідентифікації молоді в різних підсистемах соціальної взаємодії	44
РОЗДІЛ 3. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ РЕСУРСИ АКТИВІЗАЦІЇ САМОІДЕНТИФІКУВАННЯ МОЛОДІ	49
3.1. Стратегії та технології активізації національної та громадянської самоідентифікації молоді в умовах тренінгу	49
3.2. Концепція діагностичного інструменту і засіб активізації національної та громадянської самоідентифікації молоді	69
3.3. Веб-квест як метод активізації національної та громадянської самоідентифікації молоді	77
ЗАКЛЮЧНЕ СЛОВО	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	86
ДОДАТКИ	96

У методичному посібнику визначено проблеми та стратегії активізації процесів національної та громадянської самоідентифікації молоді. Описано потенціал комунікації як чинника національного та громадянського самоідентифікування молоді. Представлено результати емпіричних досліджень особливостей прояву бар'єрів національної та громадянської самоідентифікації молоді в різних підсистемах соціальної взаємодії. Запропоновано програму соціально-психологічного тренінгу активізації самоідентифікування молоді.

Франчук, Т. Й. Проектування розвитку національної, громадянської ідентичності, самоідентичності здобувача освіти в структурі компетентнісної освіти / Т. Й. Франчук, О. М. Мозолук // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Серія: Філологічна : наук. зб. / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка, Н.-д. центр огієнознавства. – Кам'янець-Подільський : К-ПНУ ім. Івана Огієнка, 2021. – Вип. 18. – С. 129–136. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/IvanOgienko_2021_18_19

У статті йдеться про засадничі позиції Івана Огієнка у контексті сучасної концепції громадянського виховання, зокрема, шляхи та умови активізації процесів національної, громадянської ідентифікації та самоідентифікації здобувачів освіти різних рівнів.

Акцентується увага на необхідності співпраці взаємозалежних освітніх структур, основи проектування цілісного компетентнісно, особистісно зорієнтованого освітнього простору.

3. Підсвідомі концепції Івана Огієнка і сучасна теорія і практика ...

important component of the image of a competitive specialist which is able to correctly, accurately, logically formulate his / her opinion, produce professional tests, skillfully use language tools in business communication, participate in discussions, consider alternatives and cooperate with other people for the common result.

The author substantiates the validity of teaching native language duties to the students of art specialties under the conditions of current language situation in Ukraine and the need for language personality's constant development and self-improvement. Basic principles of Ivan Ogiienko's science about native language duties and his conceptual regulations of linguistic education as an element of native language policy in modern education are revealed. It is emphasized on the need to use Ivan Ogiienko's «Prosvyts» and «History of Ukrainian Literary Languages» while forming students' orthographical competence and speech culture.

It has been proved that Ivan Ogiienko's linguodidactic ideas are of great importance while forming the scientific conception of modern national education within the development of Ukraine and the spiritual revival of Ukrainian nation.

Key words: language personality, language education, native language duties, students of art specialties, Ivan Ogiienko's linguodidactic conception.

Отримано: 21.10.2021 р.

УДК 378.014

DOI: 10.32326/2299-7086.2021-18-2.129-136

Тетяна Франчук

ORCID 0000-0003-2404-0

кандидат педагогічних наук, доцент

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Оксана Мозолук

ORCID 0000-0001-9476-9766

старший викладач

Фаховий коледж економіки, права та інформаційних технологій
Кам'янець-Подільського подільського інституту

**ПРОЕКТУВАННЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ,
ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ, САМОІДЕНТИЧНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ОСВИТИ В СТРУКТУРІ КОМПЕТЕНТНІСНОЇ ОСВИТИ**

У статті йдеться про засадничі позиції Івана Огієнка у контексті сучасної концепції громадянського виховання, зокрема, шляхи та умови активізації процесів національної, громадянської ідентифікації та самоідентифікації здобувачів освіти різних рівнів. Акцентується увага на необхідності співпраці взаємозалежних освітніх структур, основи проектування цілісного компетентнісно, особистісно зорієнтованого освітнього простору.

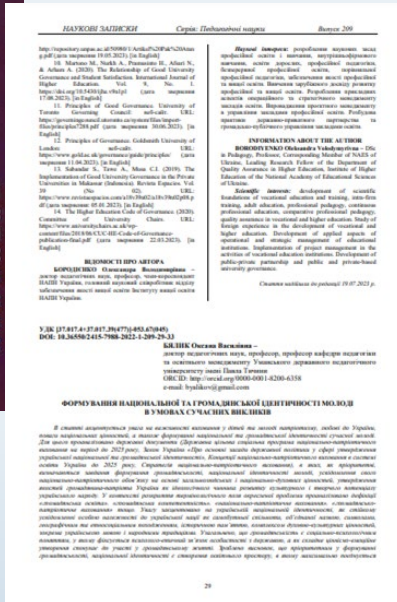
Ключові слова: громадянська ідентичність, національна ідентичність, компетентнісна освіта, проектування, самоідентичність.

Проблеми національного, громадянського, патріотичного виховання, національної ідентифікації особистості молоді людини не перестають бути предметом системних досліджень, які особливо актуальні.

© Тетяна Франчук, Оксана Мозолук, 2021

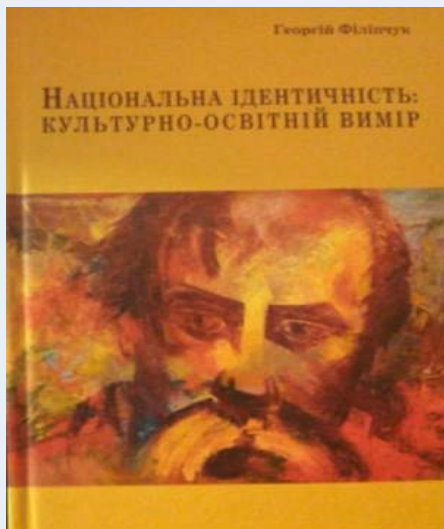
129

Національна та громадянська ідентичність в умовах сучасних викликів

Бялик, О. В. Формування національної та громадянської ідентичності молоді в умовах сучасних викликів / О. В. Бялик // Наук. зап. [Центральноукр. держ. пед. ун-ту ім. Володимира Винниченка]. Серія: Педагогічні науки : зб. наук. пр. / Центральноукр. держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. – Кропивницький : [б. в.], 2023. – Вип. 209. – С. 29–33. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2023_209_6

Мета статті полягає у розкритті термінологічного поля проблеми через аналіз основних дефініцій та державних документів, в яких, як пріоритетні, визначаються завдання формування громадянськості, національної ідентичності молоді, усвідомлення свого національно-патріотичного обов'язку на основі загальнолюдських і національно-духовних цінностей.

Філіпчук, Г. Г. Національна ідентичність: культурно-освітній вимір : монографія / Георгій Георгійович Філіпчук. – Чернівці : Друк Арт, 2016. – 304 с.

У монографії висвітлюються важливі проблеми націодержавотворчих процесів, обґрунтовуються сутнісні завдання щодо реалізації головного пріоритету – виховання української нації. Провідне місце займає питання про роль національної культури та освіти у формуванні суспільної свідомості українців, акцентуючи особливу увагу на впровадження у зміст освіти цінностей, які творять національну ідентичність, оберігають і зміцнюють найбільш значущу вартість Народу – соборну Державність.

Праця містить сутнісні характеристики та оцінки світоглядних концепцій, культурно-освітніх теорій і практик, зокрема на рівні європейського і світового досвіду, ідеологічних доктрин, які прямо й опосередковано впливають на соціосередовище, філософію освіти, психоментальні якості Особистості і Суспільства. Висвітлено авторські моделі і підходи стосовно значущих цілей Стратегії сталого розвитку України, національно-патріотичного і громадянського виховання молоді, розвитку людського капіталу, удосконалення змісту освіти «впродовж життя» на основі принципів україно-людиноцентризму і культуро-природовідповідності.

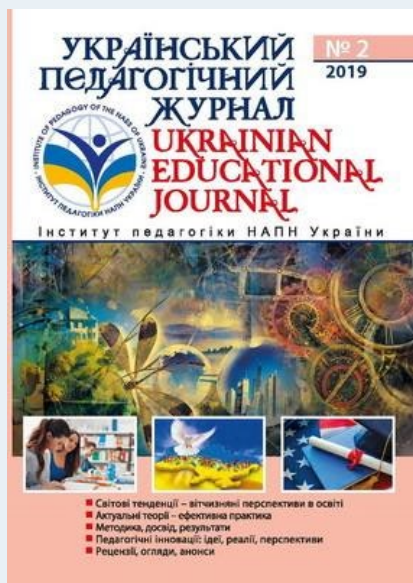
Національно-культурна та громадянська ідентичність в умовах воєнного стану

Журба, К. О. Формування національної ідентичності зростаючої особистості в умовах воєнного стану: досвід експериментальної реалізації / Катерина Олександрівна Журба // Вісник НАПН України. – 2023. – Т. 5, № 1. – С. 1–6. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/HNAESU_2023_5_1_15

У доповіді розглянуто досвід експериментальної реалізації процесу формування національної ідентичності зростаючої особистості в умовах воєнного стану. Проаналізовано ключові фактори духовної безпеки української нації, зокрема внутрішній фактор національної самоідентифікації та зовнішні фактори, що включають ідеологію, ціннісну убезпеченість, релігію, історичну упередженість, маніпулювання свідомістю, естетико-ціннісний вимір.

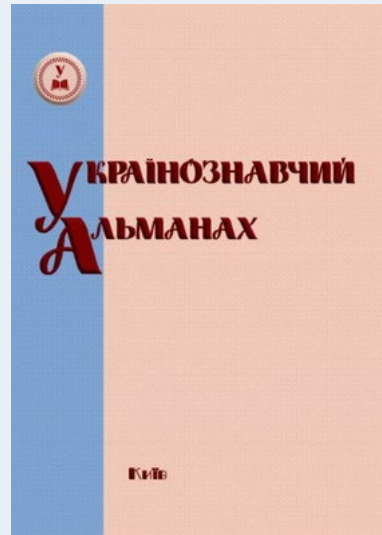
Доведено, що національна ідентичність — це суб'єктивні переживання належності до українського народу, нації, свідоме прийняття його моральних цінностей через ототожнення і формування відповідної національної Я-концепції, що виявляється у власній самоповазі, національній гідності, умінні користуватися правами і свободами, справедливості, відповідальності, любові до України та бажанні пов'язати свою долю з долею України.

Пометун, О. Навчання історії й громадянської освіти як чинник формування національної й громадянської ідентичності учнів в умовах війни та повоєнного розвитку України / Олена Пометун // Укр. пед. журн. – 2023. – № 2. – С. 62–72. – Бібліогр.: 19 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/661>

У статті проаналізовано сутність феномена української національної і громадянської ідентичності, виокремлено чинники та механізми її формування, досліджено стан та перспективи розв'язання цього завдання засобами історичної й громадянської освіти учнів в умовах суспільних трансформацій сьогодення.

Бойко, С. Формування національно-культурної ідентичності української молоді в умовах російсько-української війни / Світлана Бойко // Українознавчий альманах. – 2022. – Вип. 30. – С. 17–22. – Бібліогр.: 14 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: <https://www.ukralmanac.univ.kiev.ua/index.php/ua/article/view/448>

У статті розкриваються концептуальні засади формування національної ідентичності української молоді в умовах російсько-української війни. У науковому дискурсі сьогодення проблема ідентичності є проблемою міждисциплінарною, адже вона представлена майже у всіх галузях суспільних та гуманітарних наук. На основі міждисциплінарного підходу висвітлено теоретичні аспекти формування національної ідентичності.

Павлова, Л. Д. Формування національної та громадянської ідентичності учнів 5–7 класів на уроках зарубіжної літератури під час війни / Л. Д. Павлова // Інновац. педагогіка. – 2024. – Вип. 67, т. 2. – С. 46–50. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://innovpedagogy.od.ua/archives/2024/67/part_2/10.pdf

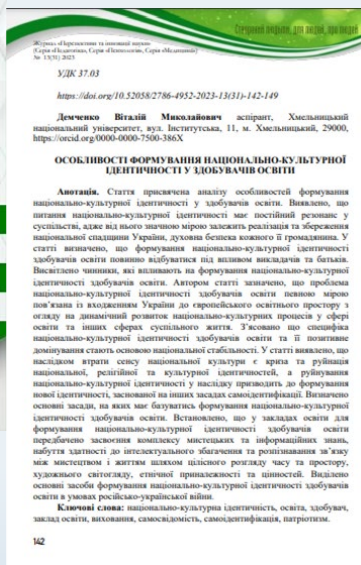
Мета статті – привернути увагу до проблеми патріотичного виховання під час війни на уроках «Зарубіжна література» учнів 5–7 класів загальноосвітніх закладів та формування їх національної та громадянської ідентичності шляхом ознайомлення з кращими творами світової літератури в українських перекладах, розуміння жанрів, елементів змісту і форми художніх творів. Розкрити підходи до організації педагогічної діяльності у процесі формування громадянської позиції учнів 5–7 класів.

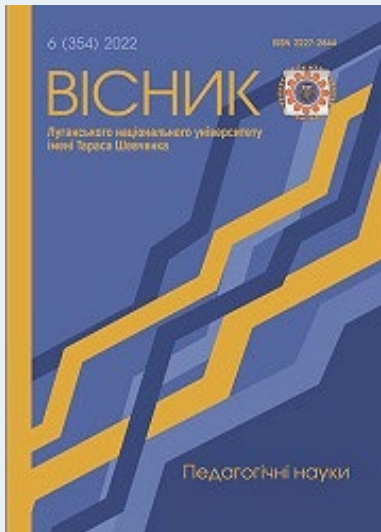

Формування національно-культурної ідентичності в закладах освіти

Демченко, В. М. Особливості формування національно-культурної ідентичності у здобувачів освіти / Віталій Миколайович Демченко // Перспективи та інновації науки. (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). – 2023. – № 13. – С. 142–149. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prainnsc_2023_13_15

Стаття присвячена аналізу особливостей формування національно-культурної ідентичності у здобувачів освіти. Виявлено, що питання національно-культурної ідентичності має постійний резонанс у суспільстві, адже від нього значною мірою залежить реалізація та збереження національної спадщини України, духовна безпека кожного її громадянина. У статті визначено, що формування національно-культурної ідентичності здобувачів освіти повинно відбуватися під впливом викладачів та батьків.

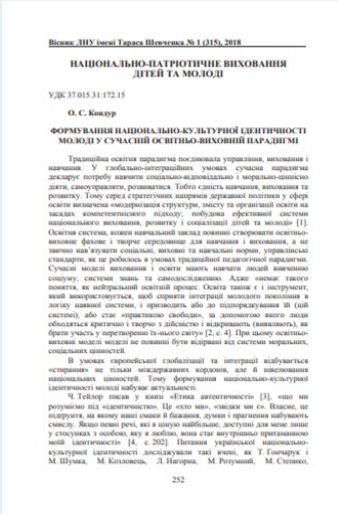
Кондур, О. С. Формування національно-культурної ідентичності молоді у сучасній освітньо-виховній парадигмі / О. С. Кондур // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2018. – № 1(1). – С. 252–257. – Бібліогр.: 18 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2018_1\(1\)_35](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2018_1(1)_35)

У статті висвітлено сучасні особливості формування національно-культурної ідентичності молоді.

Желанова, В. В. Національно-культурна ідентичність особистості: сутність та структура / В. В. Желанова, О В. Матвієнко // Інновац. педагогіка. – 2022. – Вип. 49, т. 1. – С. 17–20. – Бібліогр.: 10 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/49/part_1/3.pdf

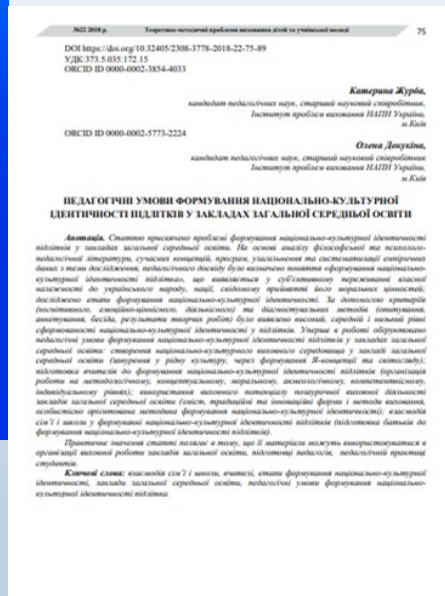
Представлено авторське трактування національно-культурної ідентичності як макрофеномену, мезофеномену й мікрофеномену; визначено сутність та структуру національно-культурної ідентичності у контексті викликів сьогодення.

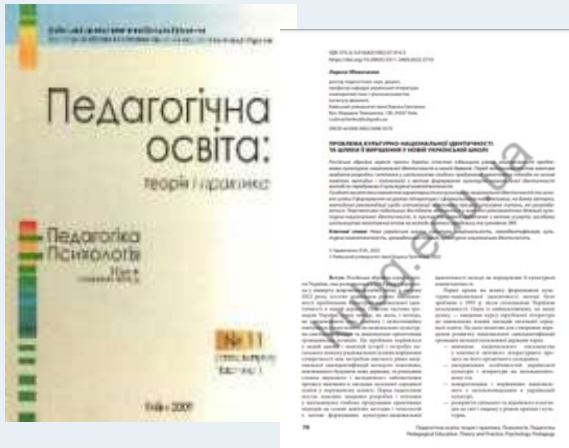

Журба, К. Педагогічні умови формування національно-культурної ідентичності підлітків у закладах загальної середньої освіти / Катерина Журба, Олена Доукіна // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. / Ін-т пробл. виховання НАПН України. – Київ : [б. в.], 2018. – Вип. 22. – С. 75–89. – Бібліогр.: 40 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2018_22_9

Статтю присвячено проблемі формування національно-культурної ідентичності підлітків у закладах загальної середньої освіти.

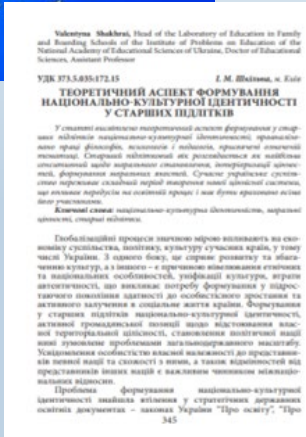
Удовиченко, Л. Проблема культурно-національної ідентичності та шляхи її вирішення у новій українській школі / Л. Удовиченко // Пед. освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка : зб. наук. пр. / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. – Київ, 2022. – № 37. – С. 70–75. – Бібліогр.: 13 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Potip_2022_37\(1\)_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Potip_2022_37(1)_11)

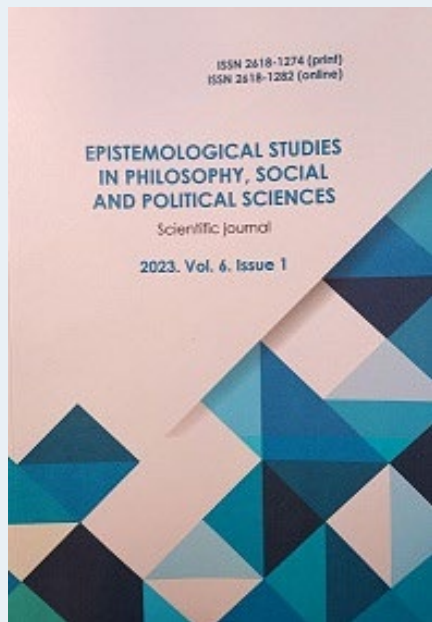
У роботі висвітлено іманентні характеристики культурно-національної ідентичності та основні шляхи її формування на уроках літератури і сформульовано найважливіші, на думку авторки, методичні рекомендації щодо оптимізації освітнього процесу стосовно питань, які розглядаються.

Шкільна, І. М. Теоретичний аспект формування національно-культурної ідентичності у старших підлітків / І. М. Шкільна // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. / Ін-т пробл. виховання НАПН України. – Київ : [б. в.], 2017. – Вип. 21(2). – С. 345–357. – Бібліогр.: 13 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2017_21%282%29_33

У статті висвітлено теоретичний аспект формування у старших підлітків національно-культурної ідентичності; проаналізовано праці філософів, психологів і педагогів, присвячені означеній тематиці.

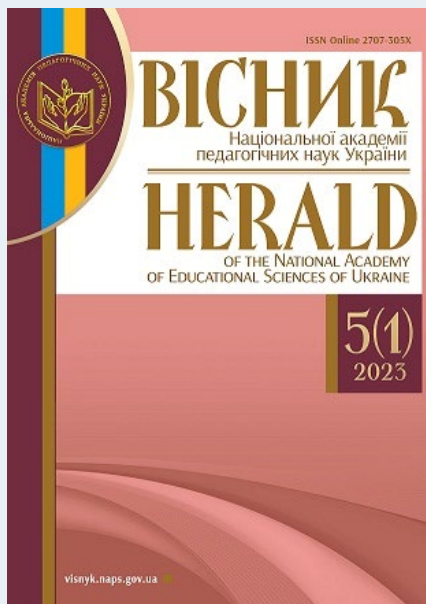

Яблунівський, А. В. Українська національна ідентичність: особливості дослідження у вітчизняній науці / Артур Володимирович Яблунівський // Epistemological studies in philosophy, social and political sciences. – 2023. – Vol. 6, Iss. 2. – С. 100–109. – Бібліогр.: 21 назва. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/epstphsps_2023_6_2_13

Мета статті полягає у систематизації та критичному узагальненні наукових праць по тематиці української національної ідентичності у вітчизняній науці.

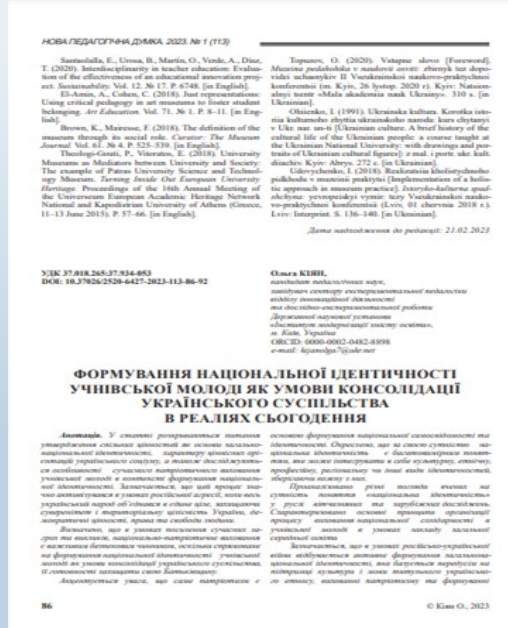
Пометун, О. І. Актуальні питання формування національної ідентичності учнів у процесі здобуття громадянської та історичної освіти / Олена Іванівна Пометун // Вісник НАПН України. – 2023. – Т. 5, № 1. – С. 1–4. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/HNAESU_2023_5_1_13

У доповіді розкрито сутність поняття «національна і громадянська ідентифікація» з точки зору педагогіки і психології, обґрунтовано важливість її формування у молоді. Визначено важливу роль і значний потенціал історичної і громадянської освіти у формуванні національної ідентичності учнів і учениць закладів середньої освіти. Реалізація цього потенціалу потребує змін у змісті шкільної історичної і громадянської освіти, зокрема видалення з програм і підручників наративів, що містять російські маніпуляції історією України, посилення ролі національного переможного міфу, акцентування на фактах щодо європейської інтеграції України і важливості цих процесів. Методика навчання історії і громадянської освіти, що сприяє формуванню української національної ідентичності, має базуватися на активному навчанні.

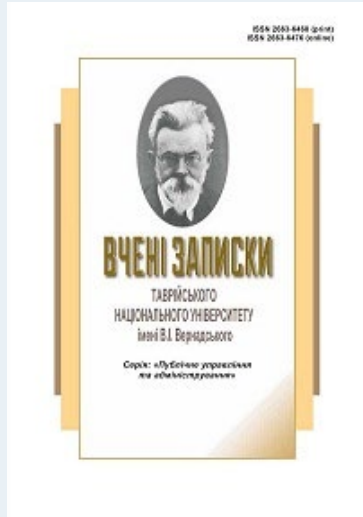

Кіян, О. Формування національної ідентичності учнівської молоді як умови консолідації українського суспільства в реаліях сьогодення / Ольга Кіян // Нова пед. думка. – 2023. – № 1. – С. 86–92. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2023_1_17

Мета статті полягає у розкритті та обґрунтуванні сутності національної ідентичності учнівської молоді та шляхів практичної реалізації цих ідей як умови консолідації українського суспільства в реаліях сьогодення.

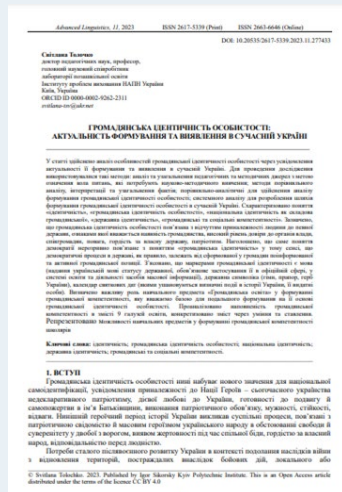
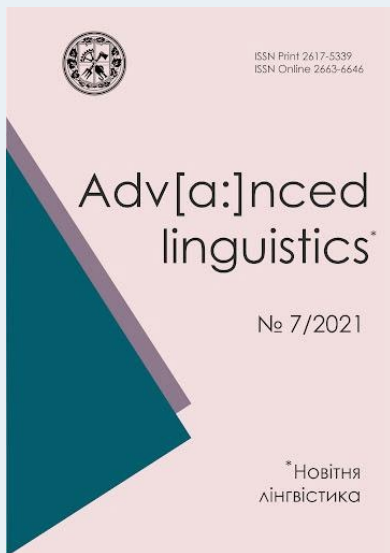

Становлення громадянської ідентичності

Найда, І. В. Громадянська ідентичність як складова державотворення в контексті аналізу державної стратегії національно-патріотичного виховання / І. В. Найда // Вчені записки Тавр. нац. ун-ту ім. В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування / Тавр. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2022. – Т. 33(72), № 6. – С. 31–35. – Бібліогр.: 14 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntvupa_2022_33\(72\)_6_7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntvupa_2022_33(72)_6_7)

Статтю присвячено дослідженню сутності громадянської ідентичності як складової державотворення в контексті аналізу стратегії національно-патріотичного виховання. У статті розкрито основні складові громадянської ідентичності які впливають на формування державотворення. Описано ролі української мови як національної цінності, та її вплив на формування української громадянської ідентичності.

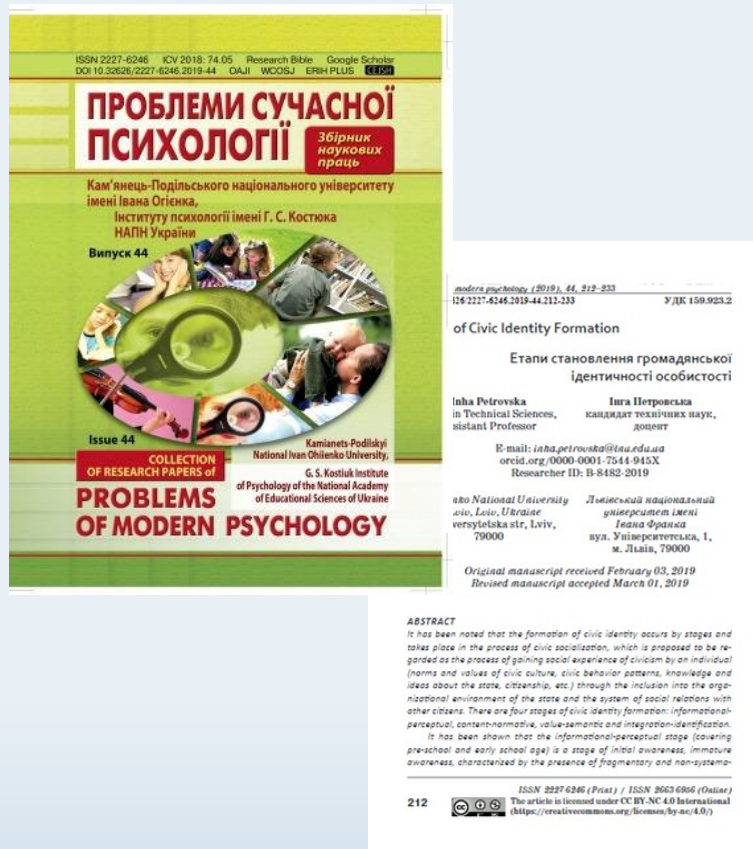

Толочко, С. Громадянська ідентичність особистості: актуальність формування та виявлення в сучасній Україні / Толочко Світлана // Advanced Linguistics. – 2023. – № 11. – С. 181–191. – Бібліогр.: 14 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: <https://ela.kpi.ua/items/a2037f2c-6f2d-4c94-bcc3-1d9695134b3c>

У статті здійснено аналіз особливостей громадянської ідентичності особистості через усвідомлення актуальності її формування та виявлення в сучасній Україні.

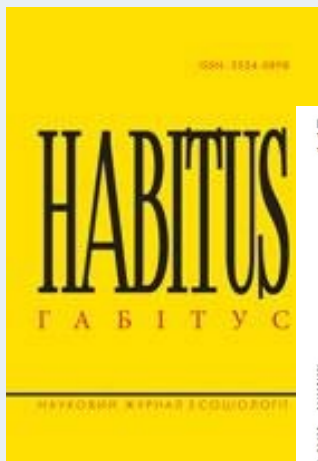
Схарактеризовано поняття «ідентичність», «громадянська ідентичність особистості», «національна ідентичність як складова громадянської», «державна ідентичність», «громадянські та соціальні компетентності». Зазначено, що громадянська ідентичність особистості пов'язана з відчуттям приналежності людини до певної держави, ознаками якої вважається наявність громадянства, високий рівень довіри до органів влади, співгромадян, повага, гордість за власну державу, патріотизм.

Визначено важливу роль навчального предмета «Громадянська освіта» у формуванні громадянської компетентності, яку вважаємо базою для подальшого формування на її основі громадянської ідентичності особистості.

Петровська, І. Етапи становлення громадянської ідентичності особистості / Інга Петровська // Проблеми сучасної психології : зб. наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка, Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2019. – Вип. 44. – С. 212–233. – Бібліогр.: 25 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: <https://journals.uran.ua/index.php/2227-6246/article/view/167859/167546>

Зазначено, що становлення громадянської ідентичності особистості носить стадіальний характер і відбувається у процесі громадянської соціалізації, яку запропоновано розглядати як процес засвоєння індивідом соціального досвіду громадянськості (норм і цінностей громадянської культури, зразків громадянської поведінки, знань і уявлень щодо держави, громадянства тощо) шляхом включення в організаційне середовище держави і систему соціальних зв'язків з іншими громадянами.

Макарова, О. П. Теоретичні підходи до вивчення громадянської ідентичності / О. П. Макарова // Габітус. – 2020. – Вип. 20. – С. 126–129. – Бібліогр.: 14 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/habit> 2020 20 24

У запропонованій статті проаналізовано основні напрями дослідження ідентичності та громадської ідентичності в міждисциплінарних підходах, а саме філософії, соціології та психології. Автор акцентує увагу на взаємозв'язку ідентичності з такими поняттями, як «самовизначення», «Я-концепція», «самоцінність» та «самоусвідомлення».

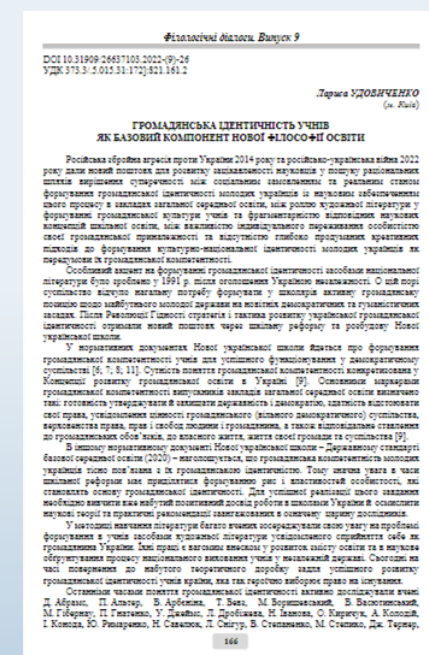
Костюк, Л. Формування громадянської ідентичності школярів засобами правової культури / Лариса Костюк, Наталія Муляр // Молодий вчений. – 2020. – № 6. – С. 329–333. – Бібліогр.: 10 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/987/946>

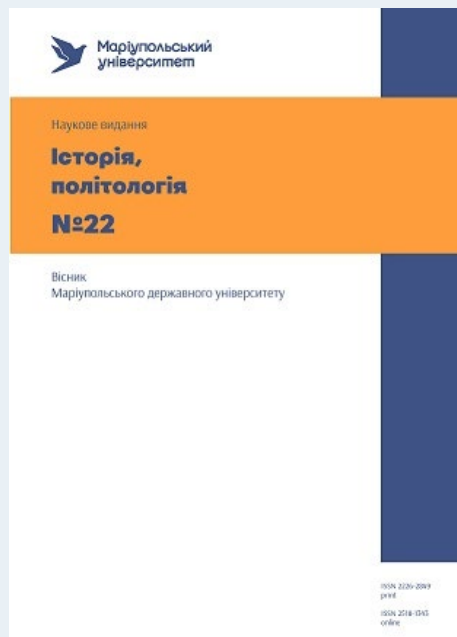
Метою статті є обґрунтувати ефективність запропонованих шляхів формування особистості, якій притаманні демократична громадянська культура, усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою та громадянською активністю, відповідальністю, готовністю до компетентної участі у житті суспільства.

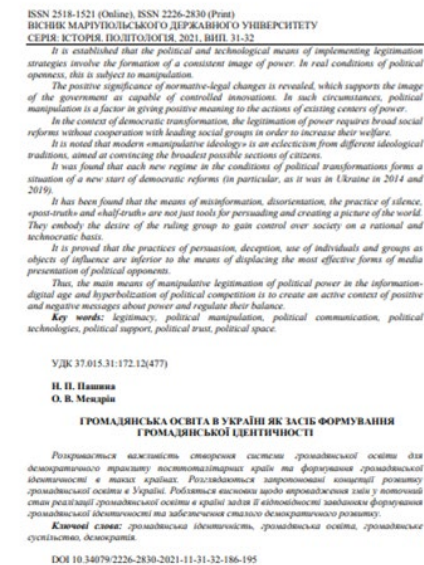
Удовиченко, Л. Громадянська ідентичність учнів як базовий компонент нової філософії освіти / Лариса Удовиченко // Філологічні діалоги. – 2023. – № 9. – С. 166 –172. – Бібліогр.: 17 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/fildialohy/article/view/700/616>

Стаття присвячена аналізу проблеми формування в учнів засобами української літератури глибоко усвідомленого самосприйняття як громадян України. Висвітлено іманентні характеристики громадянської ідентичності та основні шляхи формування ціннісно-сислової сфери особистості для досягнення цієї мети на уроках української літератури.

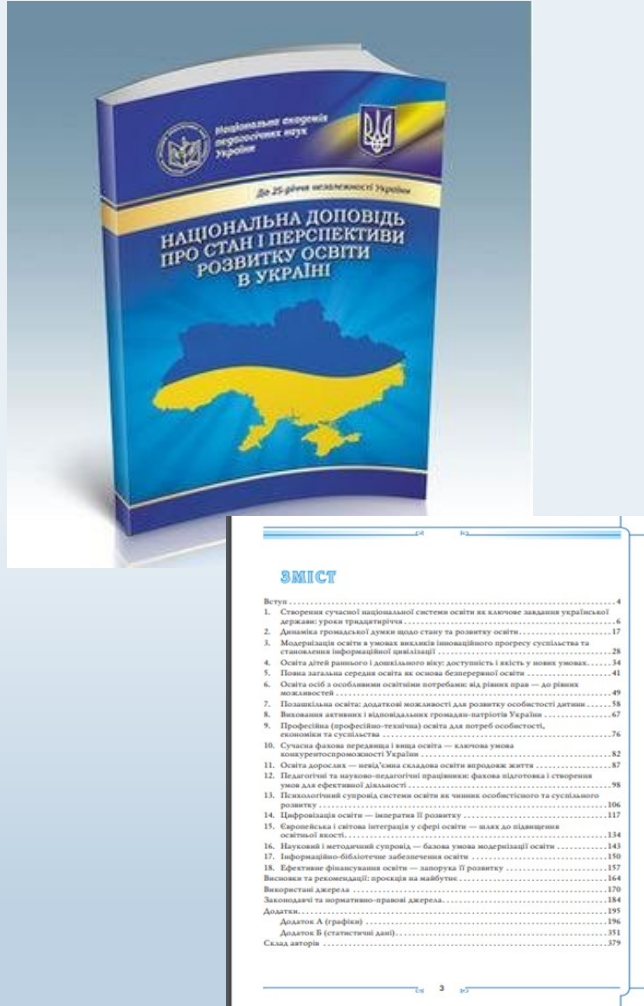

Пашина, Н. П. Громадянська освіта в Україні як засіб формування громадянської ідентичності / Н. П. Пашина, О. В. Мендрін // Вісник Маріупол. держ. ун-ту. Серія: Історія. Політологія. / Маріупол. держ. ун-т. – Маріуполь : [б. в.], – 2021. – Вип. 31/32. – С. 186–195. – Бібліогр.: 16 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/57692/1/20.pdf>

Розкривається важливість створення системи громадянської освіти для демократичного транзиту посттоталітарних країн та формування громадянської ідентичності в таких країнах. Розглядаються запропоновані концепції розвитку громадянської освіти в Україні. Робляться висновки щодо впровадження змін у поточний стан реалізації громадянської освіти в країні задля її відповідності завданням формування громадянської ідентичності та забезпечення сталого демократичного розвитку.

НАПН України про національно-патріотичне виховання

Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні : монографія / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. М. Топузов (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. — Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. — 384 с. — Бібліогр.: с. 21. — (До 30-річчя незалежності України). — Текст представлено також в інтернеті: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/726223/1/nac%20dopovid%202021%20color%201%20%281%29.pdf>

У виданні здійснено всебічний аналіз стану і розвитку національної освіти за 30-річний період незалежності України, визначено актуальні проблеми освітньої сфери, виявлено причини їх виникнення, запропоновано науково обґрунтовані шляхи модернізації вітчизняної освіти в умовах глобалізації, європейської інтеграції, інноваційного розвитку та національної самоідентифікації.

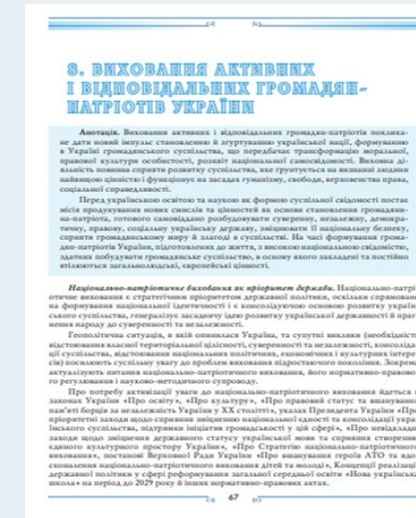
National Report on the State and Prospects of Education Development in Ukraine : a monograph / National Academy of Educational Sciences of Ukraine ; [Editorial Board: V.H. Kremen (Head), V.I. Lugovyi (Deputy Head), O.M. Topuzov (Deputy Head), etc.]; edited by V.H. Kremen. – Kyiv : KONVI PRINT, 2021. – 384 p. – (To the 30th Anniversary of Ukraine's Independence). <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730110/1/NAES-2021-en.pdf>

Nationaler Bericht über den Stand und die Perspektiven der Bildungsentwicklung in der Ukraine : monographie / Nationale Akademie der Erziehungswissenschaften der Ukraine ; [Hrsg.: V. G. Kremen (Vorsitzender), V. I. Lugovyi (Stellvertretender Vorsitzender), O. M. Topuzov (Stellvertretender Vorsitzender)]; unter allgemeiner Redaktion. V.G. Kremen. – Frankfurt am Main : GFI GmbH 2022. – 400 s. – (Zum 30. Jahrestag der Unabhängigkeit der Ukraine). https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734007/1/German_Zum30.pdf

Виховання активних і відповідальних громадян-патріотів України // Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. М. Топузов (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. – С. 67–75. – Текст представлено також в інтернеті: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/726223/1/nac%20dopovid%202021%20color%201%20%281%29.pdf>

Наголошено, що перед українською освітою та наукою як формою суспільної свідомості постає місія продукування нових смислів та цінностей як основи становлення громадянина-патріота, готового самовіддано розбудовувати суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну українську державу, зміцнювати її національну безпеку, сприяти громадянському миру й злагоді в суспільстві. На часі формування громадян-патріотів України, підготовлених до життя, з високою національною свідомістю, здатних побудувати громадянське суспільство, в основу якого закладені та постійно втілюються загальнолюдські, європейські цінності.

Василь Кремень
Василь Ткаченко

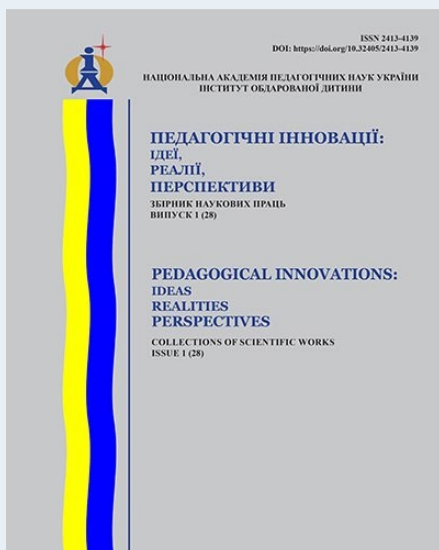
УКРАЇНА: ІДЕНТИЧНІСТЬ
У ДОБУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
(начерки метадисциплінарного дослідження)

2-ге видання, доповнене

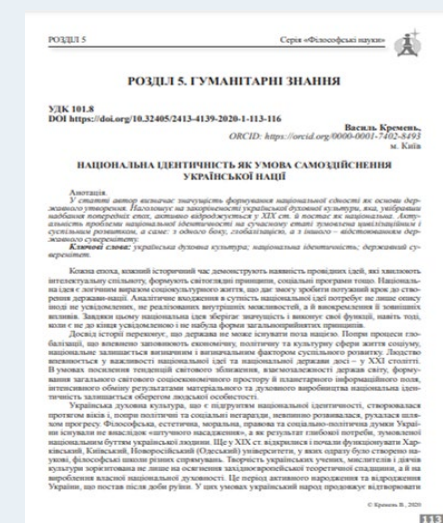
КИЇВ
ТОВАРИСТВО «ЗНАННЯ» УКРАЇНИ
2013

Кремень, В. Україна: ідентичність у добу глобалізації : (начерки метадисциплінарного дослідження) / Василь Кремень, Василь Ткаченко. – 2-ге вид., допов. – Київ : Т-во «Знання» України, 2013. – 471, [1] с. – Текст представлено також в інтернеті: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/710827/1/Ukraine%20Identychnist.pdf>

Основну ідею книги передає її назва, де поняття Україна поставлено в систему дослідницьких координат: одну їх вісь складає ідентичність, а другу – глобалізація. Інтегруватися в нинішній глобалізований світ, з усіма його загрозами та викликами, але не втратити при тому своєї ідентичності – це основний виклик доби. Отже, невідкладне завдання влади і громадськості – досягти консенсусу щодо євроінтеграції України, насамперед набуття європейських цілей та цінностей, культури громадянських, міжнаціональних та міжконфесійних відносин.

Кремень, В. Національна ідентичність як умова самоздійснення української нації / Василь Кремень // Пед. інновації: ідеї, реалії, перспективи. – 2020. – Вип. 1. – С. 113–116. – Текст статті представлено також в інтернеті:
https://pi.iod.gov.ua/images/pdf/2020_1/15.pdf

У статті автор визначає значущість формування національної єдності як основи державного утворення. Наголошує на закоріненості української духовної культури, яка, увібравши надбання попередніх епох, активно відроджується у XIX ст. й постає як національна. Актуальність проблеми національної ідентичності на сучасному етапі зумовлена цивілізаційним і суспільним розвитком, а саме: з одного боку, глобалізацією, а з іншого – відстоюванням державного суверенітету.

ЗМІСТ	
Г. А. АЛЕКСАНДРОВА О. М. БОЗОВСЬКА Л. Д. БЕРЕЗІВСКА ПЕДАГОГІЧНА БІОГРАФІКА ДОСВІДУ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (1917-1921) КРИЙ ПЕРИОДУ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ: БІОГРАФІЧНІ ТЕКСТИ І КОНТЕКСТИ	9 11
G. A. ALEXANDROVA O. M. BOZOVSKA L. D. BEREZIVSKA NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION OF CHILDREN AND YOUTH IN UKRAINE: MAIN FEATURES	14
Н. І. БОГДАНЕНКО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІТНИЦІ У РЕЦЕСІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО МІНУЛОГО	18
Т. Л. ГАВРИШЕНКО УКРАЇНСЬКА ВІСЬМОЯ УНІВЕРСИТЕТ ЯК ПЕРИОД ВІСЬМОЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДІТНИЦІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	20
В. М. КОЗІНА SCHOOL HISTORY: PERIODS OF CHANGE AND REGENERATION OF THE GRAND NARRATIVE	24
Н. П. ЛОЖЕ ПІДХОДИ ДО БІОГРАФІЧНИХ СТУДІЙ В СФЕРІ ГУМАНІТАРНИХ НАУК: ПОСЛЕДНІ СМІШЛЕННЯ	31
СМІСЛОВА РОБОТА ІДЕНТИЧНОСТІ КЕРІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ ПОДОБНО ІДЕНТИЧНОСТІ ОСВІТНИКІВ ПОЧАТКУ 20 ст.	35
О. О. ДУРА СОЦІАЛЬНО-АНТРОПОЛОГІЧНІ ЦІЛІ У ЕСТЕТИЧНІЙ КОНЦЕПЦІЇ В. СІМОНОВИЧА	37
І. В. ЗАБІЖКО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В ПЕДАГОГІЧНІЙ КОНЦЕПЦІЇ Г. Г. ВАЛЕНСЬКА (1878-1967)	40
С. В. ЗАХАРЧЕНКО ОСВІТА І ІДЕНТИЧНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІМІТАЦІЙНОГО ТА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	44
Н. А. КАЛІНИЧЕНКО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У ШКОЛІ ВАСИЛЯ КАРПЕНКА	46
Н. М. КОЗІНА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДІ ЗАСВОБІДНИМ ПЕДАГОГІЧНИМ КРАСІВСТВОМ	49
Т. Д. КОРИЧЕНКО КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНОМУ СПАДКУ ВОЛОДИМИРА ГРИГОРОВИЧА КУЗІНА (1938-2018)	52
О. О. КРАВИЧЕНКО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	55
О. П. МІХНО ІСТЕМОЛОГІЧНА ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ ЯК СКЛАДНИК ДЕКОЛОНІАЛЬНОГО ПІСНОВУ В	5

Педагогічна біографіка про національно-патріотичне виховання дітей і молоді: ідеї, концепції, практики : зб. матеріалів ІХ Всеукр. наук.-практ. конф. з історії освіти з міжнар. участю, 13 трав. 2024 р., Київ / НАПН України, Від-ня філософії освіти, заг. та дошк. педагогіки, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол., наук. ред.), Міхно О. П., Антонець Н. Б. ; літ. ред. Бойко О. А. ; бібліогр. ред. Демида Є. Ф. ; техн. ред. Середя Х. В.]. – Вінниця : ТВОРИ, 2024. – 180 с. – Текст представлено також в інтернеті: https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2024/06/Conference_abstract_collection_2024_30.05.24.pdf

Збірник містить тези виступів учасників ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції з історії освіти з міжнародною участю «Педагогічна біографіка про національно-патріотичне виховання дітей і молоді: ідеї, концепції, практики», проведеної у рамках Всеукраїнського фестивалю науки – 2024. Конференція відбулася в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського 13 травня 2024 р.

Адреса:

вул. Берлинського М., 9

Київ, 04060

Україна

<https://dnpb.gov.ua/ua/>

E-mail:

dnpb@i.ua (для офіційних звернень)

dovidka_dnpb@i.ua (для довідок)

fond.dnpb@ukr.net (послуги для віддалених користувачів)

metodist22@ukr.net (методичний супровід)

Огляд-презентацію підготувала **Литовченко О. В.** –
головний бібліограф відділу зберігання фонду та
обслуговування користувачів

Завідувач відділу – **Бондарчук О. Б.**

Використано матеріали з фонду ДНПБ України
ім. В. О. Сухомлинського та Інтернет-ресурси